

Warszawa, dnia 19 grudnia 2025 r.

Dr hab. Marcin Wielec, prof. UKSW

Katedra Postępowania Karnego
Wydział Prawa i Administracji
Uniwersytet Kard. S. Wyszyńskiego
w Warszawie.

- RECENZJA-

**rozprawy doktorskiej Pana mgr. Bartłomieja Rudnika
pt. „Nielegalne przekroczenie granicy w kontekście migracji.
Ujęcie prawnokarne i kryminologiczne”
(Rzeszów 2025, ss 296).**

I. Uwagi wprowadzające.

Z nadesłanej dokumentacji, a w szczególności z pisma z dnia 17 października 2025 r., wynika, że zgodnie z treścią Uchwały Nr 22/2025 podjętej przez Radę Naukową WSPiA Rzeszowskiej Szkoły Wyższej z dnia 2 października 2025 r., zostałem powołany na **recenzenta** w przewodzie doktorskim Pana mgr. Bartłomieja Rudnika.

Wykonując powyższą Uchwałę, zobowiązano mnie do podjęcia się czynności określonych w przepisie art. 190 ust. 3 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce – tj. do **sporządzenia recenzji** rozprawy doktorskiej.

Przedmiotowa rozprawa doktorska Pana mgr. Bartłomieja Rudnika nosi tytuł: „Nielegalne przekroczenie granicy państwowej w kontekście migracji. Ujęcie prawnokarne i kryminologiczne” i została przygotowana pod kierunkiem naukowym Pani prof. zw. dr hab. Ewy Guzik-Makaruk.

Podstawą prawną niniejszej oceny recenzyjnej są głównie przepisy ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 742 z późn. zm.). Zgodnie między innymi z przepisem art. 190 ust. 2 tejże ustawy, rozprawa doktorska podlega **ocenie** przez co najmniej trzech recenzentów.

Zadaniem recenzenta jest zatem weryfikacja, czy przedłożona praca spełnia wymogi ustawowe określone w art. 187 ww. ustawy. Zgodnie z tym przepisem rozprawa doktorska powinna prezentować ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w dyscyplinie albo dyscyplinach oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Przedmiotem rozprawy doktorskiej jest oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, oryginalne rozwiązanie w zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych w sferze gospodarczej lub społecznej albo oryginalne dokonanie artystyczne.

Niniejsza recenzja ma na celu sformułowanie **ostatecznej konkluzji**, czy rozprawa Pana mgr. Bartłomieja Rudnika spełnia powyższe kryteria, w szczególności poprzez analizę stopnia oryginalności podjętego problemu badawczego, ocenę wiedzy autora w dyscyplinie nauk prawnych oraz jego kompetencji warsztatowych niezbędnych do prowadzenia samodzielnej pracy naukowej.

II. Cel pracy, układ pracy, tezy badawcze oraz dobór metodologii.

Lektura wstępu oraz pierwszego rozdziału rozprawy pozwala na precyzyjne zidentyfikowanie zamierzeń naukowych Autora. Głównym celem badawczym, jaki postawił przed sobą Pan mgr. Bartłomiej Rudnik w recenzowanej dysertacji, jest – generalnie rzecz ujmując – wielowymiarowa ocena skuteczności obowiązujących regulacji prawno-karnych – w szczególności art. 264 i 258 Kodeksu karnego – w zwalczaniu nielegalnej migracji oraz przestępczości zorganizowanej, rozumianej jako zjawisko bardzo często z tą migracją powiązane.

Autor słusznie zauważa, że problematyka ta, w obliczu wydarzeń zwłaszcza na granicy polsko-białoruskiej od 2021 roku, wymaga nowego spojrzenia, nowej oceny i całkowicie nowej predykcji. Dlatego też cel pracy nie ogranicza się wyłącznie do analizy dogmatycznej, ale obejmuje również ocenę uwarunkowań geopolitycznych i systemowych, determinujących efektywność działań państwa. Tak sformułowane zadanie badawcze należy uznać za niezwykle ambitne, aktualne i posiadające istotny walor praktyczny. Autor dąży nie tylko do diagnozy stanu obecnego, ale również do sformułowania postulatów *de lege ferenda*, co nadaje pracy charakter zarówno poznawczy, jak i postulatowy.

W zakresie sformułowanych założeń badawczych Doktorant przedstawił szereg istotnych hipotez. Główna z nich zakłada, że obowiązujące w Polsce ustawodawstwo oraz procedury nie pozwalają na w pełni skuteczną walkę ze zorganizowanymi grupami przestępczymi zajmującymi się organizacją nielegalnej migracji. Autor stawia tezę o braku koherencji procedur stosowanych przez organy ścigania oraz o luce prawnej wynikającej z depenalizacji samego faktu przekroczenia granicy (jako przestępstwa) w typie podstawowym. Równie istotna jest hipoteza o charakterze kryminologicznym, w której Autor definiuje zjawisko nielegalnej migracji w Polsce jako przejaw wojny hybrydowej, w której migranci są instrumentalizowani przez obce reżimy.

Natomiast oceniając warsztat metodologiczny, należy stwierdzić, że został on dobrany w sposób przemyślany i adekwatny do złożoności tematu. Autor z powodzeniem zastosował połączenie kilku metod badawczych. Fundament stanowi - co oczywiste – wprawdzie metoda dogmatyczno-prawna, absolutnie niezbędna do analizy znamion przestępstw i regulacji ustawowych. Została ona jednak trafnie uzupełniona chociażby o metodę analizy dokumentów (w tym raportów Frontexu, Europolu) czy orzecznictwa (ETPC i TSUE). Na szczególne uznanie zasługuje przeprowadzenie badań empirycznych w postaci analizy akt spraw karnych w Sądzie Rejonowym w Białymstoku. Pozwoliło to na weryfikację teoretycznych założeń z sądową praktyką orzecniczą. Wartościowym elementem jest również wykorzystanie metody prawnoporównawczej, poprzez odniesienie się do rozwiązań funkcjonujących w państwach „frontowych” UE, takich jak Grecja, Włochy czy Hiszpania, które to państwa skądinąd borykały się i nadal borykają się z tytułowym zagadnieniem.

Recenzowana rozprawa doktorska została skomponowana w układzie problemowym. Układ i wewnętrzna struktura pracy jest bardzo poprawna. Praca niniejsza składa się ze wstępu, dziesięciu rozdziałów merytorycznych, zakończenia, bibliografii oraz aneksu. Poszczególne rozdziały przedstawiają następujące zagadnienia problemowe, tworząc logiczny ciąg wyводу naukowego. Między innymi po omówieniu założeń metodologicznych w rozdziale I, w rozdziale II, w którym jako pierwszym merytorycznie podjęto analizę tytułowego zagadnienia, Autor przedstawia siatkę pojęciową niezbędną do dalszych rozważań. Zdefiniowano tu migrację i jej rodzaje, kładąc szczególny nacisk na zjawisko instrumentalizacji migracji, co stanowi punkt wyjścia do analizy obecnego kryzysu granicznego. W rozdziale III dokonano przeglądu regulacji międzynarodowych, analizując dorobek prawny ONZ, Rady Europy oraz Unii Europejskiej w zakresie zwalczania przestępczości migracyjnej, co pozwoliło na osadzenie polskich rozwiązań w szerszym kontekście normatywnym. Kolejny rozdział IV stanowił pole do analizy dogmatycznej krajowych regulacji prawnokarnych. Autor szczegółowo omówił znamiona przestępstw z art. 264 k.k. i art. 258 k.k., a także przepisy ustawy o ochronie granicy państwowej, wskazując na ewolucję tych przepisów oraz pewne konwergencje i dywergencje w tych przepisach. Dalsza część pracy poświęcona została weryfikacji prawa w praktyce orzecniczej. W rozdziale V przedstawiono analizę orzecznictwa sądów polskich (Sądu Najwyższego i sądów powszechnych), natomiast w rozdziale VI perspektywę tę rozszerzono o judykaturę międzynarodową (ETPC, TSUE) oraz rozwiązania stosowane w innych państwach Unii Europejskiej, takich jak Grecja czy Włochy. Przechodząc do ujęcia kryminologicznego, w rozdziale VII Autor skupił się na etiologii zjawiska, identyfikując geopolityczne i społeczno-ekonomiczne przyczyny presji migracyjnej. Wątek ten kontynuowany jest w rozdziale VIII, gdzie omówiono aspekty fenomenologiczne – w tym charakterystykę szlaków przemytniczych oraz *modus operandi* grup przestępczych, co poparto wynikami badań własnych. Jest to absolutnie najlepsza część rozprawy doktorskiej, gdzie Autor wszechstronnie analizuje tytułowe zagadnienie okraszając to ciekawymi badaniami własnymi. Wymaga to mocnego podkreślenia, bo to właśnie badania Autora rozprawy doktorskiej są bardzo interesujące, zwłaszcza pod kątem ich założeń wstępnych i otrzymanych wyników. Strukturę pracy dopełniają rozdziały poświęcone bezpieczeństwu, co

też jest bardzo dobrą częścią pracy. Rzadko zdarza się tak koherentne powiązanie sfery bezpieczeństwa i regulacji prawnych. I tu Rozdział IX analizuje migrację jako zagrożenie dla bezpieczeństwa wewnętrznego (m.in. w kontekście terroryzmu i handlu ludźmi), zaś rozdział X zamyka rozważania opisem systemu instytucjonalnego i działań podejmowanych przez właściwe organy w celu zapobiegania i zwalczania tego procederu.

Nie mam wątpliwości, że taki układ pracy jest przemyślany i spójny. Rozdziały są ułożone w logicznym ciągu: od metodologii i teorii, przez analizę dogmatyczną i orzeczniczą, aż po wymiar fenomenologiczny i praktyczny. Taka konstrukcja pozwala na wieloaspektowe zgłębienie tematu i realizację postawionych celów badawczych.

Reasumując, przyjęte cele, dobrana struktura pracy, postawione tezy oraz wykorzystana metodologia świadczą o dużej dojrzałości naukowej Autora i pozwoliły na stworzenie opracowania o wysokim walorze merytorycznym.

III. Dobór i wykorzystanie źródeł.

Dobór i wykorzystanie materiału źródłowego w recenzowanej rozprawie doktorskiej Pana mgr. Bartłomieja Rudnika zasługuje na wysoką ocenę. Zgromadzona bibliografia jest imponująca pod względem objętości, a co ważniejsze – cechuje ją interdyscyplinarność oraz aktualność, co jest kluczowe przy analizie tak dynamicznego zjawiska, jakim jest współczesna migracja.

Autor wykazał się dużą starannością w kwerendzie literatury przedmiotu. Bibliografia obejmuje zarówno klasyczne pozycje z zakresu prawa karnego materialnego i procesowego, jak i specjalistyczne opracowania z dziedziny kryminologii, nauk o bezpieczeństwie oraz stosunków międzynarodowych.

Na szczególne uznanie zasługuje umiejętne wykorzystanie źródeł prawa międzynarodowego i unijnego. Autor swobodnie porusza się w gąszczu regulacji – od aktów ONZ i Rady Europy, po skomplikowaną materię prawną Unii Europejskiej, w tym najnowsze rozporządzenia wchodzące w skład Paktu o migracji i azylu z 2024 roku.

Wyróżnikiem tej rozprawy jest jednak niezwykle szerokie i pogłębione wykorzystanie orzecznictwa. Autor nie ograniczył się do judykatury krajowej (Sądu Najwyższego i sądów powszechnych), ale przeprowadził drobiazgową analizę orzecznictwa trybunałów europejskich (ETPC i TSUE), a także – co rzadkie i cenne – orzecznictwa sądów państw obcych, w tym Grecji, Włoch i Hiszpanii. Takie komparatystyczne podejście pozwoliło na osadzenie polskich rozwiązań w szerszym, bo w europejskim kontekście.

Niezwykle istotnym elementem bazy źródłowej, wynikającym ze specyfiki tematu (wojna hybrydowa, *modus operandi* grup przestępczych etc.), są raporty i analizy instytucji wyspecjalizowanych, takich jak Frontex, Europol, Interpol, a także dokumenty Straży Granicznej. Autor czerpie z nich dane statystyczne i operacyjne, co nadaje pracy walor empiryczny i pozwala na wyjście poza czysto teoretyczne rozważania. Bardzo efektywne jest

wykorzystanie tzw. „szarej literatury”, (ang. *grey literature*) co w ujęciu naukowym oznacza materiały o charakterze informacyjnym lub badawczym (m.in. raporty, analizy ryzyka). Jest to – przy tego rodzaju temacie – konieczność, pozwalającą na uchwycenie najnowszych trendów przestępczości migracyjnej.

Dlatego nie ma wątpliwości, że rodzaj zgromadzonych źródeł jak i sposób wykorzystania zgromadzonych źródeł świadczy o rzetelności badawczej Doktoranta. Przywołane pozycje nie są traktowane jedynie fasadowo, bo Autor wchodzi z nimi w polemikę, konfrontuje różne stanowiska i na ich podstawie buduje własną narrację.

Podsumowując, baza źródłowa rozprawy jest kompletna, wieloaspektowa i dobrana z dużym wyczuciem badawczym, co stanowi solidny fundament dla przeprowadzonych w pracy analiz.

IV. Ocena strony formalnej pracy.

Analiza warstwy formalnej rozprawy doktorskiej Pana mgr. Bartłomieja Rudnika pozwala na sformułowanie pozytywnej oceny. Praca została przygotowana z zachowaniem wysokich standardów edytorskich, właściwych dla opracowań naukowych tej rangi.

Pod względem konstrukcyjnym dysertacja prezentuje się jako dzieło spójne i uporządkowane. Objętość pracy, wykraczająca poza 300 stron maszynopisu, jest adekwatna do złożoności podjętego tematu oraz interdyscyplinarnego charakteru badań. Podział na dziesięć rozdziałów, wstęp, zakończenie oraz bibliografię i aneks jest czytelny i logicznie odzwierciedla tok wyводу Autora.

Na szczególną uwagę zasługuje warstwa językowa. Autor posługuje się precyzyjnym językiem prawniczym, swobodnie operując siatką pojęciową z zakresu prawa karnego materialnego, a jednocześnie sprawnie włącza do narracji terminologię kryminologiczną i z zakresu nauk o bezpieczeństwie. Styl wypowiedzi jest klarowny, komunikatywny i wolny od zbędnych zawiłości, co ułatwia percepcję nawet w partiach tekstu poświęconych skomplikowanym analizom statystycznym czy opisom *modus operandi* grup przestępczych.

Istotnym walorem formalnym pracy jest jej bogata szata graficzna i dokumentacyjna. Autor wzbogacił wywód tabelami, zestawieniami statystycznymi (opracowanymi m.in. na podstawie danych Frontexu, Straży Granicznej czy Ministerstwa Sprawiedliwości) oraz materiałem zdjęciowym obrazującym opisywane zjawiska. Takie podejście nie tylko uatrakcyjniło przekaz, ale przede wszystkim świadczy o rzetelności badawczej i dbałości o empiryczne udokumentowanie stawianych tez.

Aparat naukowy został zastosowany w sposób poprawny. Przypisy są sporządzone konsekwentnie, a bibliografia została uporządkowana według czytelnych kryteriów (literatura, akty prawne, orzecznictwo, netografia). Sposób cytowania źródeł nie budzi zastrzeżeń i pozwala na bezproblemową identyfikację przywoływanych pozycji.

Konkludując, strona formalna rozprawy stoi na wysokim poziomie. Praca cechuje się starannością redakcyjną, poprawnością językową oraz przemyślaną kompozycją, spełniając tym samym wymogi stawiane dysertacjom doktorskim.

V. Ocena merytorycznej strony pracy.

Merytoryczna warstwa rozprawy doktorskiej Pana mgr. Bartłomieja Rudnika zasługuje na wysoką ocenę i uznanie. Już sam wybór tematu – „Nielegalne przekroczenie granicy w kontekście migracji. Ujęcie prawnokarne i kryminologiczne” – świadczy o dużej odwadze badawczej Autora. Podjął się on bowiem analizy zjawiska, które nie tylko budzi gorące emocje społeczne i polityczne, ale przede wszystkim stanowi jedno z największych współczesnych wyzwań dla bezpieczeństwa państwa i spójności systemu prawnego. Wybór ten jest w pełni trafny i bez wątpienia posiada rangę dysertacji doktorskiej. Autor nie ucieka od trudnych pytań, a wręcz przeciwnie – stawia je w centrum swoich rozważań, wypełniając istotną lukę w polskiej literaturze prawniczej, która dotychczas rzadko łączyła analizę dogmatyczną przestępstw granicznych z perspektywą zagrożeń hybrydowych. Bardzo trafnie i konstruktywnie poprawnie opisane są tezy badawcze, które zawsze przecież stanowią fundament badania – jego kierunków, metod i oczekiwanych wyników. Na szczególne uznanie zasługuje oryginalność ujęcia problemu badawczego. Na przykład Autor nie ograniczył się do klasycznej analizy znamion przestępstw z art. 264 k.k. i art. 258 k.k. Wyszukana przez niego perspektywa badawcza, łącząca prawo karne z kryminologią i geopolityką, pozwoliła na ukazanie nielegalnej migracji nie jako sumy indywidulanych naruszeń prawa, ale jako zorganizowanego procederu, często sterowanego przez obce reżimy państwowe (instrumentalizacja migracji). Takie wielowymiarowe spojrzenie jest nowatorskie i wnosi istotny wkład do nauki prawa karnego.

Mocną stroną pracy jest umiejętność syntetyzowania różnych obszarów wiedzy. Autor sprawnie porusza się nie tylko w gąszczu przepisów krajowych i unijnych (Pakiet Migracyjny), ale także w realiach operacyjnych służb granicznych. Analiza uwarunkowań geopolitycznych (szlak wschodni, rola Białorusi i Rosji) stanowi doskonałe tło dla rozważań stricte prawnych, pozwalając zrozumieć, dlaczego obecne regulacje mogą być niewystarczające.

Wysoko należy ocenić część empiryczną pracy. Przeprowadzone przez Autora badania aktowe spraw karnych w Sądzie Rejonowym w Białymstoku (lata 2021–2024) stanowią unikalny materiał dowodowy. Autor wykazał się dużą inwencją badawczą, konfrontując surowość zagrożeń ustawowych z łagodną praktyką orzecniczą (dominacja kar w zawieszeniu). Wnioski płynące z tych badań – o dysonansie między skalą zagrożenia a reakcją karną państwa – są niezwykle cenne zarówno dla teorii prawa, jak i praktyki wymiaru sprawiedliwości. Oczywiście, może pewien niedosyt pozostawia zakres terytorialny przeprowadzonych badań empirycznych. Autor oparł swoją analizę aktową wyłącznie na sprawach rozpoznawanych przez Sąd Rejonowy w Białymstoku. Choć wybór ten jest logicznie uzasadniony właściwością miejscową dla najbardziej zagrożonego odcinka granicy

z Białorusią, to jednak zawęży perspektywę badawczą. Wartościowym uzupełnieniem byłoby odniesienie (choćby wyrywkowe) do orzecznictwa sądów właściwych dla granicy z Ukrainą (np. w Przemyślu) lub granicy wewnętrznej z Niemcami. Pozwoliłoby to na weryfikację, czy łagodna polityka karania (dominacja wyroków w tzw. zawieszeniu) jest specyfiką podlaską, czy tendencją ogólnokrajową. Jednak ostatecznie przyznać trzeba, że przy obecnym nakładzie pracy, poruszenie jeszcze tego kierunku badań, spowodowałoby znaczne powiększenie objętości pracy, duże zużycie czasu, jak i może zagmatwanie niepotrzebne tej tematyki. Przeprowadzone przez Autora badania traktować trzeba jako pewien wzorzec, który z uwagi na częstotliwość zjawiska tytułowego akurat na tym terenie, najbardziej odpowiadał temu badaniu.

Warto również podkreślić jeszcze warstwę komparatystyczną. Autor nie zamknął się w „polskiej strefie”, lecz odważnie sięgnął do doświadczeń państw południa Europy (Grecja, Włochy), pokazując, jak różne systemy prawne radzą sobie z analogicznymi wyzwaniem. Zestawienie drakońskich kar w Grecji z polskim podejściem daje czytelnikowi szerszą perspektywę i stanowi solidną podstawę dla sformułowanych postulatów *de lege ferenda*. Autor wykazał się nie tylko rozległą wiedzą teoretyczną, ale także zmysłem praktycznym. Jego postulaty dotyczące przywrócenia penalizacji nielegalnego przekroczenia granicy w typie podstawowym czy usprawnienia procedur operacyjnych, choć mogą budzić dyskusje, są logicznie uargumentowane i wynikają bezpośrednio z przeprowadzonych badań. Świadczy to o dojrzałości Autora i jego trosce o efektywność systemu prawa karnego.

Nadto – pod względem wartości merytorycznej - na osobne podkreślenie zasługuje aplikacyjny walor prowadzonych rozważań. Dokonana przez Autora szczegółowa rekonstrukcja *modus operandi* grup przestępczych oraz identyfikacja luk w systemie dowodowym sprawiają, że recenzowana rozprawa może stanowić cenne źródło wiedzy nie tylko dla teoretyków prawa, ale również dla praktyków wymiaru sprawiedliwości – sędziów, prokuratorów i funkcjonariuszy Straży Granicznej – zajmujących się na co dzień zwalczaniem przestępczości granicznej.

Konkludując, merytoryczna wartość rozprawy jest bezsporna. Jest to praca kompletna, osadzona w realiach, a jednocześnie nie tracąca z pola widzenia fundamentalnych zasad prawa. Stanowi ona ważny głos w dyskusji nad kształtem polskiego prawa karnego w obliczu nowych zagrożeń.

VI. Konkluzja.

Mając na uwadze całościową analizę recenzowanej rozprawy doktorskiej autorstwa Pana mgr. Bartłomieja Rudnika pt. „Nielegalne przekroczenie granicy państwowej w kontekście migracji. Ujęcie prawnokarne i kryminologiczne”, należy jednoznacznie

stwierdzić, że praca ta spełnia wszystkie wymagania stawiane rozprawom doktorskim na gruncie art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.

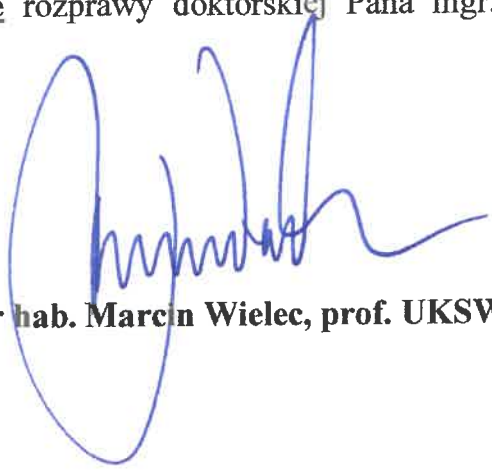
Rozprawa stanowi oryginalne, pogłębione i nowatorskie rozwiązanie ważnego problemu naukowego, jakim jest ocena skuteczności instrumentów prawnokarnych w zwalczaniu nielegalnej migracji, zwłaszcza w warunkach presji hybrydowej. Autor z powodzeniem połączył analizę dogmatyczną z perspektywą kryminologiczną i geopolityczną, wypełniając istotną lukę w polskiej literaturze przedmiotu.

Doktorant wykazał się rozległą wiedzą teoretyczną, biegłością w posługiwaniu się warsztatem badawczym oraz zdolnością do samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Na szczególne podkreślenie zasługuje przeprowadzenie własnych badań empirycznych (analiza akt sądowych), które pozwoliły na skonfrontowanie teorii z praktyką wymiaru sprawiedliwości. Praca ma charakter twórczy, jest mocno osadzona w realiach współczesnych zagrożeń bezpieczeństwa państwa, a sformułowane w niej wnioski *de lege ferenda* – mimo ich dyskusyjnego charakteru – stanowią cenny głos w debacie nad kształtem polskiego prawa karnego.

W mojej ocenie dysertacja stanowi istotny i wartościowy wkład do polskiej nauki prawa, oferując kompleksową diagnozę zjawiska, które będzie determinować bezpieczeństwo Polski i Europy w nadchodzących latach.

W świetle powyższego, stwierdzam, że rozprawa Pana mgr. Bartłomieja Rudnika **spełnia wymagania** stawiane rozprawom doktorskim. W związku z powyższym, **wnoszę** do Rady Naukowej WSPiA Rzeszowskiej Szkoły Wyższej **o dopuszczenie** Pana mgr. Bartłomieja Rudnika do dalszych etapów przewodu doktorskiego, w tym do publicznej obrony rozprawy.

Ponadto, biorąc pod uwagę wysoki poziom merytoryczny rozprawy, nowatorskie ujęcie tytułowej problematyki oraz unikalną wartość przeprowadzonych badań empirycznych, **wnioskuję o wyróżnienie** rozprawy doktorskiej Pana mgr. Bartłomieja Rudnika

Dr hab. Marcin Wielec, prof. UKSW

UKSW